

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

ראה — אלול

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק יט
(תרגום הפשוט)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ואחת לבריאה
ה'תתקפ"א שנת פלאות אראנו

ראה

א. מצות הענקה בזמן הזה לפי

ספר החינוך

בקשר למצות הענקה, שחייב האדון להעניק לעבד המשתחרר¹, נאמר בספר החינוך² שלמרות שחייב המצוה חל רק, בזמן שהיובל נוהג³ (שכן בזמן שאין היובל נוהג אין דין של עבד עברי) – אפשר בכל זאת ללמוד מכך, שגם בזמן הזה: „ישמע חכם ויוסף לקח שאם שחר מבני ישראל ועבדו זמן מרובה, או אפילו מועט שיעניק לו בצאתו מעמו מאשר ברכו ה' יתברך“.

על כך אומר ה„מנחת חינוך“, שהלקח ממצות הענקה לשכיר בזמן הזה, שמצד „מוסרו הטוב“ של המעביד עליו להעניק לו „בצאתו מעמו“ – הוא רק לפי הדיעה³ שחובת הענקה חלה הן לגבי עבד שמכרוהו בית־דין והן לגבי עבד שמוכר עצמו.

אבל לפי הדיעה⁴ שמצות הענקה נאמרה רק לגבי עבד שמכרוהו בית־דין (וכפי שהגמרא⁵ לומדת זאת מן הפסוק⁶ „הענק תעניק לו“ – „לו ולא למוכר עצמו“⁷) הרי הטעם של מצות הענקה אינו „מצד המוסר“ („ומי יודע מאיזה טעם“) – שכן „מצד המוסר“ אין מקום לחלק בין שני סוגי העבדים – ולפיכך אין ללמוד מכאן ביחס לשכיר בזמן הזה.

אלא שה„מנחת חינוך“ נשאר בקושיא: הרי הרמב"ם⁸ פוסק שהענקה נוהגת רק לגבי „מכרוהו בית־דין“ ואילו לפי ה„חינוך“ יוצא שחייב הענקה הוא גם לגבי „מוכר עצמו“, לא שכיח שהרב המחבר (=החינוך) יהיה נוטה מדעת הרמב"ם, אם לא שפירשה להדיא.

ב. שני ההסברים לא־חלות

חובת הענקה לגבי „מוכר

עצמו“

וי"ל לתרץ ולבאר:

את הלימוד שהענקה נוהגת רק במכרוהו בית־דין ולא במוכר עצמו ניתן לפרש בשני אופנים:

(א) החידוש שבהענקה הוא שיש להעניק לעבד שמכרוהו בית־דין (הענק תעניק לו), ומאחר שהכלל הוא „אין לו בו אלא חידושו“⁹, הרי ממילא אין הענקה ל„מוכר עצמו“.

על פי זה אין ללמוד ממכרוהו בית־דין לשכיר בזמן הזה.

(ב) החידוש איננו שהנמכר על ידי בית־דין מקבל הענקה, אלא ש„לו ולא למוכר עצמו“, כלומר – העובדה שמוכר עצמו אינו מקבל הענקה¹⁰.

לפי אופן זה יוצא שאפילו לפי הדיעה שלגבי מוכר עצמו אין הענקה – אפשר ללמוד בכל זאת מדין הענקה, במכרוהו בית־

1) פרשתנו טו, יג"ד.

2) מצוה תפב בסופה.

3) דעת ר"א – קדושין יד, ב. תוד"ה ואידך (הב"ש טו, א.

4) ת"ק קידושין שם. וכ"ה דעת רוב הפוסקים – נסמנו באנציקלופדיא תלמודית ע' הענקה (ע' תרעה). וא"כ דברי החינוך – לפי פ' המנח"ח (אבל ראה לקמן בפנים סוס"ג) – אינם להלכה.

5) שם טו, א.

6) פרשתנו שם, יד.

7) או מפני שלא יליף הגו"ש שכיר שכיר – שם יד, ב. ובש"ך ח"מ (ספ"ו סק"ג. מריטב"א שם טו, א) ש"כ"ה גם למסקנת הגמרא, ושכן ס"ל להרמב"ם. עיי"ש. וראה לקמן הערה 10, 20.

8) הל' עבדים פ"ג הי"ב.

9) ראה אנציקלופדיא תלמודית ע' חדוש, וש"נ.

10) ואולי זה תלוי באם הלימוד הוא מ„לו ולא למוכר עצמו“, שאז החידוש הוא בזה שמוכר עצמו נתחננט מהענקה („ולא למוכר עצמו“): או מפני שלא יליף הגו"ש שכיר שכיר (כנ"ל הערה 7), שאז החידוש הוא בזה שמעניקים למכרוהו ב"ד (ואא"פ ללמוד מוכר עצמו ממכרוהו ב"ד בזה מצט"ו. וראה רש"י קידושין יד, סע"ב ד"ה לא). וראה לקמן הערה 20.

ניתן ללמוד מכך שבספר המצוות¹⁵ אין קובע הרמב"ם את מצות הענקה בין המצוות הקשורות לעבד ואמה¹⁶, כי אם מיד לאחר מצות הצדקה¹⁷. מן הסמיכות למצות צדקה¹⁸ משמע כי לפי דעת הרמב"ם ההענקה היא בגדר צדקה¹⁹.

לפי זה אין הכרח לומר שה"חינוך", נוטה מדעת הרמב"ם. אפילו לפי שיטת הרמב"ם שהתורה ממעטת מוכר עצמו מהענקה – יש מקום ללמוד ממכרוהו בית-דין²⁰ שמצד המוסר (=צדקה) יש לתת גם לשכיר בזמן הזה הענקה „בצאתו מעמו“.

ד. הוראה: יש לתת הענקה לשכיר שפסק לעבוד

כיון שההוראה הנ"ל של „החינוך“ יכולה להתאים לפי כל השיטות כולל השיטה הסוברת שבמוכר עצמו אין הענקה, כדאי וראוי לעורר ולפרסם, שיש לשים לב להוראה הבאה:

השוכר אדם לעבוד אצלו והסתיימה תקופת עבודתו, ועל-אחת-כמה-יכמה כשהוא מפטר אותו לפני סיום התקופה

(כשהלה עזוב מרצונו לפני הזמן, אין מצוה של הענקה, כפי ההלכה – לגבי עבד – „בורח ויוצא בגרעון כסף – אין מעניקים לו“²¹ – אבל

15) מ"ע קצו. מל"ת רלב.

16) מ"ע רלב ואילך. מל"ת רנו ואילך.

17) מ"ע קצה. מל"ת רלב. – וקודם המצוה (קצו). ל"ת (רלד), „להלוות לעני“, שהיא „יותר מחוייבת מכל מצות צדקה“ (שם מ"ע קצו).

18) וי"ל שהסדר ברמב"ם הוא כהסדר בקרא, דסמיך מצות הענקה למצות צדקה (פרשתנו שם, דח), ומזה גופא נלמד דהענקה היא גדר של צדקה. וראה של"ה חלק תושב"כ פרשתנו שער, ב.

19) ובפרט שבש"ך שם מתרץ עפ"י דעת הרמב"ם.

20) וי"ל שהמנ"ח ס"ל כתי' הב' בש"ך שם, שהרמב"ם ס"ל דמוכר עצמו אין לו הענקה מפני שלא ילפינן גזיש שכיר שכיר (או – כמ"ש במשנה למלך שם הי"ב), וא"כ החידוש הוא בזה שמעניקים למכרוהו ב"ד (כנ"ל הערה 10) ואא"פ ללמוד מזה בנוגע לשכיר בזמן הזה.

21) קידושין טז, סע"ב. רמב"ם הל' עבדים שם הי"ד – טו.

דין, לגבי מקרים אחרים¹¹ (שבהם יחול חיוב מסויים של הענקה) – אם רק אינם בגדר „מוכר עצמו“, שנתמנעט בפירושו מענין ההענקה.

לפיכך, מאחר שה"חינוך" אינו דן במי שמוכר עצמו לעבד – דבר שאינו שייך לזמן הזה, כי אם בשכיר, שהשכיר עצמו כפונל – אפשר ללמוד מ„מכרוהו בית-דין“ שיש לתת לו הענקה, מצד המוסר, „בצאתו מעמו“.

ג. הענקה – שכר פעולה או צדקה

ויש לומר ששני האופנים בלימוד הנ"ל תלויים בשני האופנים שבהם ניתן להסביר את מהותה של ה„הענקה“¹²:

(א) הענקה היא בגדר שכר פעולה, כפי שמשמע מן הגמרא¹³: „שכיר קרייה רחמנא, (=שכיר קראתו התורה) מה שכיר פעולתו ליורשוי אף האי פעולתו ליורשוי“. לפי הגדרה זו מסתבר שהחידוש וגזירת הכתוב הוא בכך שעבד שמכרוהו בית-דין מקבל הענקה, שכן מתן הענקה בתורת שכר פעולה (נוסף על כל השכר ששולם תמורת כל עבודתו) מהוה חידוש.

(ב) הענקה היא בגדר צדקה¹⁴, שהאדון נותן כהערכה לעבודת העבד. לפי הגדרה זו מחייב ההגיון, שהחידוש וגזירת הכתוב הוא בכך שמוכר עצמו אינו מקבל הענקה, שהרי הענקה לפי שמכרוהו בית-דין היא „מילתא בטעמא“, כאמור.

מהי דעתו של הרמב"ם בנידון? – דבר זה

11) ובפרט לפמ"ש המהרש"ל (יש"ש קידושין שם סכ"ב) דזה שמוכר עצמו אין מעניקים לו הוא מפני שעבר על כי לי בני"י עבדים ולא עבדים לעבדים.

12) ראה משנה למלך הל' עבדים שם הי"ב (ד"ה עוד נראה). שם הי"ד (סד"ה והרי) והט"ז.

13) קדושין טו, א. וראה ספרי פרשתנו שם, יד. מלבי"ם שם.

14) ש"ך ח"מ שם (בתי' הג'). וראה אנציקלופדיא תלמודית ע' הענקה (ס"ע תרדע), וש"נ. וראה „שרשי המצוה" בחינוך שם.

באם המשכיר מפטר אותו –)

התורה בהענקה את שלושת הסוגים, מצאנך ומגרנך ומיקבך, שהם, לנגד המוחין²⁸].

„אדון“ ו„עבד“ מסמלים ברוחניות רב ותלמיד, כפי שאמר רבי יוחנן²⁹, שמי שילמדו לתרץ ענין מסיים בתורה, שהיה קשה לו – „מובילנא מאניה אבתריה לבי מסותא“ (= אוביל כליו אחריו לבית המרחץ), כעבודת עבד לאדונו.

אבל צריך לדעת, שעליו לתת לתלמידיו „הענקה“. כלומר: אל לו להסתפק במתן „מוחין דקטנות“ לתלמיד, אלא עליו ללמדו באופן שכאשר התלמיד „יגדל“ ו„ישתחרר“ ממנו הוא יזכה ב„מוחין דגדלות“ של הרב. במילים פשוטות:

רב חייב להסביר לתלמידו גם את „עומק ההלכה בטעמה היטב“, אף כאשר עליו לחזור לשם כך על ההלכה „כמה פעמים“ עד שהיא תובן³⁰ – זה עומק שהוא בגדר השגה על-ידי שכלו של התלמיד (אצל הרב זהו „מוחין דקטנות“), אך בינתיים אין הוא מבין זאת.

אבל את הענינים שמעל לשכלו של התלמיד, אשר אצל הרב עצמו הם בכחינת „מוחין דגדלות“, אין הוא חייב לתת לתלמיד.

באה מצות ההענקה ומוסיפה, שזאת מצד חובת הרב לתלמיד. אבל ב„צדקה“, „הענקה“, צריך הרב להתמסר ולעמול עם התלמיד קשה כליכך, עד אשר הוא „יקבל“ את עומק השכל של הרב³¹ – כל ענין הקיים אצל הרב צריך להיקלט בסופר-שלידבר על-ידי התלמיד.

משום שיש לו עתה מספר מספיק של פועלים בלעדיו, ואפילו משום שאינו שבע רצון מעבודתו – יש לתת לו „הענקה“.

ומאחר שההענקה היא בגדר צדקה, מובן שאי אפשר לצאת ידי חובה זו במענק שהוא חייב לו ממילא. ברור שאת השכר שמגיע לו עבור עבודתו – יש לשלם לו במלואו. אף ה„תוספות“ שהמעביד הבטיח מראש לתת לעובד אינן נחשבות בכלל ההענקה, משום שהתוספות הללו אינן ענין של צדקה.

בענין זה אין גם הבדל בין אם עבד אצלו תקופה ממושכת ובין אם לא, כלשון החינוך: „וזמן מרובה או אפילו מועט“: כן אין הבדל אם היה שבע רצון ממנו או לא, בין „נתברך הבית בגללו“ ובין „לא נתברך הבית בגללו“ יש לתת לו הענקה²² ביחס למשך הזמן שעבד²³.

על אחת כמה וכמה כאשר „נתברך הבית בגללו“ שאז²⁴ ההלכה²² היא: „לפי הברכה תן לו“, ויש להוסיף על ההענקה²⁵, „מאשר²⁶ ברכו ה' יתברך“.

ה. הרב חייב להעניק לתלמיד „מוחין דגדלות“

ענין ההענקה קיים כבכל ענין בתורה, גם בעבודה הרוחנית:

אבי מורי, מסביר בהערותיו²⁷ על מסכת קידושין, שאצל עבד עברי יש רק „מוחין דקטנות“, וכאשר הוא יוצא לחפשי צריך „להעניק“ לו „מוחין דגדלות“ [ולכן מפרטת

22 דעת ת"ק קידושין יז, ריש ע"ב. רמב"ם שם ה"ד.

23 להעיר משיטה לא נודע למי (קידושין יז, א), דלדעת ר"מ שיוצא בנרעון כסף יש לו הענקה – נותן לו לפי חשבון השנים שעבד.

24 נוסף לזה שאז לכו"ע – גם לראב"ע (קידושין יז, ריש ע"ב) – מעניקים לו.

25 רש"י שם ד"ה הכל לפי הברכה.

26 לשון החינוך שם.

27 תורת לוי"צ ע' קיו ואילך.

28 שם ס"ע קיט ואילך.

29 עירובין כז, ב. ושי"ג. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ה ה"ח. טושו"ע י"ד סמ"ב ס"ט.

30 הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ס"ח, ושי"ג.

31 ראה ע"ז ה, ריש ע"ב. נת' בארוכה בד"ה וידעת

היום תרנ"ז.

1.

**בזכות ה„הענקה“
ל„תלמידים“ נזכה ל„הענקה“
על־ידי הקב"ה**

כך הוא הדבר גם לגבי ההתעסקות בקירוב כאלה שהם עדיין „קטנים“ ותלמידים ביהדות, לתורה ולמצוות:
ניתן לחשוב, שכיוון שאדם זה הוא רק „מתחיל“, די ללמדו מה שמתאים לו עתה – אומרת התורה, שכיוון שזה תלמידך – גם אם למד ממך רק „אות אחת“ אתה נקרא „רבו אלופו ומיודעו“³² – עליך לתת לו „הענקה“. צריך לעבוד עמו באופן שבסופו־של־דבר הוא יגיע לדרגתך שלך ביהדות.

(32) אבות פ"ז מ"ג.

ובאמצעות עבודת היהודי (עבדי ה') ב"ש שנים יעבוד"³³ – בששת אלפי השנים שהעולם קיים – נזכה בקרוב ממש ל„ובשביעית יצא לחפשי חנם“³³,

שאו ייתן הקדוש־ברוך־הוא שכר לא רק לפי ערך העבודה בימון הזה, אלא גם „הענקה“ – גילויים נעלים ביותר שינתנו כצדקה, כי אין הם בהתאם לעבודת היהודי³⁴,
באלף השביעי, יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים.

(משיחת ש"פ ראה תשל"ז)

(33) משפטים כא, ב. תר"א עו, א. סה"צ להצ"צ מצות דין עבד עברי בסופה.
(34) ואולי י"ל דיש בזה גם הענין ד„שכר פעולה“ (ראה לעיל בפנים סעיף ג') – כי גם גילויים הכי נעלים יומשכו אז בפנימיות. וראה תורת לוי"צ שם (ע' קכב): ענק עבד עברי לעצמו .. שמתעצמן בו כו'.

אלול

א. אלול – שני סוגי עבודות

שהם מבטאים את מהותו של החודש⁴. וכך בעניננו⁵, שבשם „אלול“ רמוזות שתי העבודות הרוחניות של חודש זה.
לפיכך מוצאים בין ה„רמזים“ במילה „אלול“, שמילה זו נחלקה לשני חלקים, כדלהלן, ויש לומר, ששני חלקים אלו מקבילים לשתי העבודות הנ"ל.

ב. אלול: „לא“ ו„לו“, אלול: „או“ ופעמיים האות למ"ד

מן הרמזים של חודש אלול:

(א) ביאורו של כ"ק אדמו"ר ה„צמח

חודש אלול, כידוע, מחבר בין השנה שעברה לשנה הבאה. ולכן העבודה הרוחנית בו כפולה: (א) חשבון־צדק על המעשים של השנה שעברה, חזרה בתשובה על מעשים לא טובים ועל ידי כך תיקון והשלמה השנה שחלפה. (ב) הכנה לשנה הבאה על ידי קבלת החלטות טובות וכדומה, ועל ידי כך הבטחת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה.

כיון ששמות החדשים – ניסן אייר וכו' – נמצאים גם בתורה¹, וחלק מהם – כולל השם „אלול“² – אף מצויים בתורה שבכתב³, מובן,

(4) כמו שם כל דבר שמורה על חיותו ותוכנו – שער היחוד והאמונה פ"א. או"ת להח"מ ד, סע"ב ואילך. ועוד.
(5) להעיר ג"כ מהר"ת שנאמרו בשם אלול – הובאו ונתבארו בלקו"ש שם ע' 297 ואילך. ועוד.

(1) אף שעלו עמהם מבבל (ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב) – ראה לקו"ש ח"ט ע' 296 ואילך ובהערות שם.
(2) נחמ"ו 1, טו.
(3) ראה ירושלמי שם.

של מלכות, וא"ו – דעת של מלכות.

שתי אותיות הלמ"ד מצביעות על „שלשים מעלות” ש„המלכות נקנית”¹² בהן, וכיון שהענין של „המלכות נקנית בשלשים מעלות”¹² – ירידת השפעה עליונה למלכות – צריך להתבצע בשתי הדרגות הנ"ל של מלכות, לכן צריכה להיות למ"ד הן לאחר האל"ף והן לאחר הוא"ו.

הקשר של ענין זה לחודש אלול הוא: חורבן הבית שבחודש אב פוגע בעיקר בספירת המלכות, ובימי הרצון של חודש אלול, שמיד לאחר חודש אב, מתחיל בנין המלכות.

ג. הקשר שבין שני ביאורים אלו למילה „אלול”

הקשר שבין פירוש אבי-מורי לבין פירוש הצמח-צדק אינו רק בכך שבשני הפירושים מורה האל"ף על „כתר” שמעל להשתלשלות והוא"ו על המשכה והשפעה בפנימיות (זעיר-אנפין), כפירוש הצמח צדק, או „דעת”, שהיא „מפתחא דכליל שית”¹³, אלא גם לגבי המילים „לא” ו„לו” המבוארות בביאורו של ה„צמח צדק”:

הסיבה לכך ששתי הדרגות העיקריות של מלכות הם „כתר דמלכות” ו„דעת דמלכות”, מבאר אבי-מורי¹⁴: ראשית יש צורך בעונג ורצון בענין המלוכה – וזהו „כתר דמלכות”, כידוע ש„כתר” הוא „עונג ורצון”. אך כיון ש„אין מלך בלא עם”¹⁵, צריך המלך להצטמצם ולהתקרב לעם, וזוהי דרגת „דעת דמלכות”.

ההבדל בין שתי דרגות אלו הוא: מצד דרגת „העונג והרצון למלך”¹⁴ עדיין המלך מנותק

לחן שייכות למלכות, ה' משתנה גם הפירוש דתיבת „או”.

(12) אבות פ"ו מ"ה (לגירסת אדה"ו – מ"ו).

(13) לקו"ת ואתננו ו, ריש ע"ד ואילך (וש"ג).

(14) לקולו"צ שם ע' תח.

(15) בחיי וישב לה, ל. כד הקמח ע' ר"ה (ב). ס' החיים ס' גאולה וישועה פ"ב. עמק המלך שער שעשועי המלך רפ"א. שער היחוד והאמונה רפ"ו. – וראה פדר"א פ"ג.

צדק”⁶, ש„אלול” מורכב משתי מילים „לא” ו„לו”. „לא” (באל"ף) מורה על דרגת „כתר” הנעלית מהשתלשלות, ו„לו” (בוא"ו) מורה על דרגת „זעיר אנפין”, שבסדר ההשתלשלות וירידת השפע האלקי למטה.

כמוסבר⁷ בענין של „בכל צרתם לו צר”⁸ – שה„כתיב” הוא „לא צר”, וה„קרי” „לו צר” – ש„לא צר” מצד דרגת הכתר שמעל להשתלשלות, ששם אין משפיע כלל מצב התחתונים, ולכן „בכל צרתם לא צר”, ואילו „בכל צרתם לו צר” מצד דרגת „זעיר אנפין”, שבסדר ההשתלשלות, שמצב התחתונים תופס מקום.

הקשר שבין שני הענינים – „לא” באל"ף ו„לו” בוא"ו – לחודש אלול הוא: בחודש אלול מאירות ומשפיעות י"ג מדות הרחמים שמעל להשתלשלות – „לא” באל"ף. אבל הארת י"ג מדות הרחמים היא באופן היורד להשתלשלות. בפנימיות – „לו” בוא"ו.

(ב) ביאורו של אבי מורי⁹: השם „אלול” מורכב מן המילה „או” ומפעמיים למ"ד.

„או” מורה על דרגת המלכות, כנאמר בזהר¹⁰, ושתי האותיות של „או” רומזות לשתי הדרגות העיקריות של מלכות¹¹: אל"ף – כתר

(6) אה"ת ראה ע' תשצו.

(7) אה"ת לתהלים (יהל אור) ע' שסא. הובא בקיצור

באה"ת ראה שם.

(8) לשון הכתוב – ישעי' סג, ט.

(9) לקוטי לוי"צ אגרות יקודש ע' תו ואילך. ס"ע תי

ואילך.

(10) ח"ג כג, ב. וראה לקולו"צ ש"ע (ע' תו) ביאור

השייכות של פירוש תיבת „או” לספירת המלכות.

(11) ההכרח שגם האותיות דתיבת „או” שייכות למלכות

(ולא רק מצד פירוש התיבה, כבהערה הקודמת) – יש

לומר, כי מכיון שפירוש כללות התיבה בא ע"י צירוף

אותיות אלו, עכ"ל שגם האותיות של התיבה יש להן

שייכות לתוכן התיבה; ובעניננו: אם האותיות א"ו לא ה'י

(* בהגהת הרה"ו (זוהר שם) ומא"א (א מה) – דא

גימטריא ד' תי נוקבא (ספירה) השביעית. אבל ביאור זה אינו

מספיק, כי „למה מספר ה' הוא באותיות א"ו דוקא. ולא באות

ד' הרומז ג"כ על מלכות. או באותיות אחרות שיעלה מטפס

ז" (לקולו"צ שם).

הפנימית של ישראל מצד עצם הנשמה. אך תיקון השנה שעברה נעשה על ידי חשבון־צדק של העבודה בתורה ובמצוות – כיצד ביצעו את חוקי המלך, וזה קשור לדרגת המלכות המאוחדת עם העם.

ה. באלול מתאחדים שני העינים

כיון ש„אלול“ היא מילה אחת, מובן, שה„לא“ וה„לו“ של אלול אינם שני עינים נפרדים, אלא, כלשון הצמח צדק⁶ – „באלול מתחבר לו לא“.

ההסבר לכך הוא:

חשבון־הצדק על השנה שעברה – ה„לו“ של אלול – כרוך בתשובה על המעשים השליליים ותיקונם, והסליחה והכפרה על מעשים אלו נובעת מ"ג מדות הרחמים שמעל להשתלשלות – ה„לא“ של אלול – כי דוקא משום שבדרגה זו אין פוגמים מעשי התחתונים באים משם הכפרה והתיקון על החטא והחסרון במעשה התחתונים ובעבודה בתורה ומצוות²¹. וכך גם מצד שני – הענין של „תמליכוני עליכם“ של ראש השנה, הכתרת הקב"ה על ידי ישראל למלך, בדרגת המלכות שבה אין חשיבות לעם („לא“), כדלעיל, כוונתו, שהוא יביא לידי עבודת התורה והמצוות, ביצוע חוקי המלך בשלימותם („לו“).

ועל ידי כך גורמים, שהענין של „יבחר לנו“ בראש השנה לא נותר מעל להשתלשלות („לא“), אלא מתגלה למטה („לו“) בכתיבה וחיטימה טובה לשנה טובה ומתוקה לכל אחד ואחת מישראל בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים.

(משיחות ש"פ ראה תשל"ג)

מן העם, כאן מורגשת רוממותו שלו והתנשאותו, והעם אינו תופס אצלו מקום בדרגה זו.

ואילו בדרגת „דעת דמלכות“ מתקרב המלך אל העם ומנהיג אותו על ידי חוקים וכדומה, ובדרגה זו יש חשיבות להתנהגות העם.

וזהו הקשר בין הסברו של אבי־מורי לבין פירוש ה„צמח צדק“: בדרגת „כתר דמלכות“, שבה אין חשיבות למעשה התחתונים, שם „בכל צרתם לא צר“. ואילו בדרגת „דעת דמלכות“ – שם חשובים מעשי התחתונים, שם „בכל צרתם לו צר“.

ד. שתי העבודות בחודש אלול

במקביל לשני עינים אלו בחודש אלול, קיימים, באופן כללי, שני סוגי העבודה בחודש אלול – תיקון השנה שעברה והכנה לשנה הבאה:

עיקר¹⁶ העבודה בראש השנה היא להביא לידי „תמליכוני עליכם“¹⁷ – „הכתרת“ הקדוש־ברוך הוא גורמת להתעוררות העצמית שבה אין מעשי התחתונים תופסים מקום כלל, כדלעיל.

וזהו הסיבה לאמירה „יבחר¹⁸ לנו את נחלתנו...“, כי ענין ה„תמליכוני“ על ישראל אינו עקב עבודתם בתורה ומצוות, אלא עקב בחירה חפשית של הקדוש־ברוך הוא, מפני ששורש נשמות ישראל הוא בעצמותו יתברך, מעל לשורש של התורה והמצוות¹⁹, ואשר על־כן אומר הקב"ה „להחליפם באומה אחרת איני יכול“²⁰, בלי להתחשב במצבם בקיום תורה ומצוות. וזה מתהווה על ידי ההתבטלות

16 הבא לקמן – ראה בארוכה לקו"ש ח"ד שיחה לראש השנה. לקו"ש ח"ט [המתורגם] ע' 302, 377 ואילך.

17 ר"ה טו, סע"א. לה, ב.

18 תהלים מז, ה.

19 ב"ר פ"א, ד. תדבאר ספ"ד.

20 פתיחתא דרות רבה ג. וראה פסחים פו, סע"א.

ועוד.

21 לקו"ת אחרי כו, סע"ג. ובכ"מ.

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו
מלך המשיח

❧ ❧ ❧

ויה"ר שעי"י קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל 'ביאת דוד מלכא משיחא'

❧ ❧ ❧

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח
לעולם ועד

הוספה

בשורת הגאולה

א.

עם זיינען שוין מקויים געוואָרן די סימנים אין חז"ל אויף סוף זמן הגלות און זמן הגאולה, כולל דעם סימן אין ילקוט שמעוני¹ (וואס איז נתפרסם געוואָרן לאַחרונה): „א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם כו', וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחזו אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה הי' לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי' אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי'." [און דערנאָך איז ער ממשיך אין ילקוט:] שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם."

כן תהי' לנו, אַז מ'האַט מלכתחילה ניט וואָס צו זיך שרעקן וואָרום מ'האַט שוין די הבטחה אַז „אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם,"

וכן תהי' לנו, אז משיח צדקנו זאָל בפועל קומען שוין און שוין שטיין על גג בית המקדש און מכריז ומשמיע זיין, אַז משיח איז שוין געקומען!

אמן כן יהי רצון.

(משיחות ש"פ 9 ראה, מבה"ח אלול תש"נ)

(1 ישעי' רמז תצט).

כבר נתקיימו כל הסימנים של חז"ל על סוף זמן הגלות וזמן הגאולה, כולל הסימן בילקוט שמעוני¹ (שנתפרסם לאחרונה): "א"ר יצחק שנה שמלך המשיח נגלה בו כל מלכי אומות העולם מתגרין זה בזה, מלך פרס מתגרה במלך ערבי והולך מלך ערבי לארם ליטול עצה מהם כו', וכל אומות העולם מתרעשים ומתבהלים ונופלים על פניהם ויאחוז אותם צירים כצירי יולדה, וישראל מתרעשים ומתבהלים ואומר להיכן נבוא ונלך להיכן נבוא ונלך, ואומר להם בני אל תתיראו כל מה שעשיתי לא עשיתי אלא בשבילכם, מפני מה אתם מתיראים אל תיראו הגיע זמן גאולתכם, ולא כגאולה ראשונה גאולה אחרונה כי גאולה ראשונה הי' לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי' אבל גאולה אחרונה אין לכם צער ושעבוד מלכיות אחרי'. [ואח"כ ממשיך בילקוט:] שנו רבותינו בשעה שמלך המשיח בא עומד על גג בית המקדש והוא משמיע להם לישראל ואומר ענוים הגיע זמן גאולתכם".

כן תהי' לנו, שמלכתחילה אין מה להבהל כי כבר הובטחנו ש"אל תיראו (גם מלשון הבטחה), הגיע זמן גאולתכם",

וכן תהי' לנו, שמשׁיח צדקנו יבוא כבר בפועל ויעמוד כבר על גג בית המקדש ויכריז וישמיע, שמשׁיח כבר בא!

אמן כן יהי רצון.

15.

נוסף על כללות הענין ד"אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, ובפרט לאחרי ש"כלו כל הקיצין"², וסיימו כל עניני העבודה (כמדובר כמ"פ), נמצאים בשנה מיוחדת שהר"ת שלה "הי' תהי' שנת נפלאות אראנו", "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות",

– וכבר ראו בפועל כו"כ "נפלאות" הן בנוגע לגאולת הפרט והן בנוגע לגאולת הכלל, כולל ובמיוחד בנוגע לאחינו בני"ש שבמדינה ההיא, שרבים מהם יצאו מן המיצר אל המרחב, הן כפשוטו, והן (ובעיקר) בנוגע להאפשרות לחיות חיים יהודיים ע"פ התורה ומצוותי', ועד שבימים האחרונים ממש (ובאופן דפעולה נמשכת גם בימים אלה) התקיים הכינוס של שלוחי חב"ד (מכו"כ מדינות) במדינה ההיא – שבה נמצאת העיירה והערים ליובאוויטש, ליאדי, ליאזנא, רוסטוב ופטרבורג, שבהם חיו ופעלו נשיאי חב"ד במשך כו"כ דורות – נתכנסו השלוחים של נשיא חב"ד בדורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר בעיר הבירה של מדינה ההיא (מאסקווא), על מנת להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה והפצת המעיינות (דתורת חסידות חב"ד) חוצה, שע"ז אתי מר דא מלכא משיחא³ –

ובשנה זו עצמה – עומדים כבר בר"ח אלול, חודש החשבון של כל השנה, אשר, הסך-הכל דהחשבון הוא: "עד מתו"!

היתכן שבסיומם של י"א חדשים דשנת "נפלאות אראנו", משיח צדקנו עדיין לא בא?!...

* * *

ובנוגע לפועל:

יש לפרסם ולעורר בכל מקום ומקום ע"ד העבודה המיוחדת דחודש אלול המרומזת בחמשת הראשי-תיבות דתורה תפלה גמ"ח תשובה

(1) נוסח "אני מאמין" (נדפס בכמה סידורים) – ע"פ לשון הכתוב חבוקק ב, ג. פירוש המשניות להרמב"ם סנהדרין הקדמה לפרק חלק היסוד הי"ב.

(2) לשון חז"ל – סנהדרין צו, ב.

(3) אגרת הבעש"ט הידועה – נדפס בכתר שם טוב (הוצאת קה"ת) בתחילתו. ובכ"מ.

וגאולה, ובהדגשה מיוחדת בנוגע לר"ת החמישי, ענין הגאולה, כפי שחודרת בכל עניני העבודה, עי"ז שחדורים ונעשים ברוחה של הגאולה (כולל ובמיוחד ע"י לימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק), מתוך צפי' וודאות גמורה שתיכף ומיד ממש רואים בעיני בשר ש"הנה זה (המלך המשיח) בא"⁴.

ובפשטות:

להכריז ולפרסם בכל מקום – בדברים היוצאים מן הלב – שהקב"ה אומר (ע"י עבדיו הנביאים) לכאור"א מישאל „ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה“, ועד שהיום ממש רואים בעיני בשר ברכת הגאולה האמיתית והשלימה.

[ויש להוסיף ולהדגיש שההכרזה והפרסום דכהנ"ל צ"ל גם ע"י אלה שטוענים שעדיין לא נקלט ענין זה (בשלימות) בהבנה והשגה והכרה שלהם, דכיון שגם אצלם ישנו ענין האמונה בשלימות, יכולים (ובמילא צריכים) הם לפרסם הדברים לאחרים החל מבני ביתו (שבודאי אינם צריכים „לסבול“ מזה שעדיין לא הונח הדבר בשכלו), וכל אלה שנמצאים בסביבתו, כל אחד ואחת מישראל, ובודאי שע"י ההשתדלות המתאימה יתקבלו הדברים ויפעלו פעולתם, כולל גם אצל המכריז והמפרסם, שיוקלט אצלו בפנימיות וכו'].

(משיחות ש"פ ראה, א' דר"ח אלול תנש"א)

(4) שה"ש ב, ת. שהש"ר עה"פ.

לעילוי נשמת

ר' יעקב בן ר' חיים ע"ה לערנער
נפטר ביום אדר"ח אלול - ל' מנחם-אב
ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י נכדו

הרה"ת ר' ליב מרדכי וזוגתו מרת אסתר שיחיו לערנער

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>